

sprengstoffet til å underminere dennes stilling. Lullul Heffermehls motiver er dunkle, men et motsetningsforhold til Torkildsen er dokumentert ved flere utsagn. Jens Dedichen gjennomførte muligens en personlig kampanje som tilfeldig rammet Torkildsen. Resten greide Torkildsen selv, med en kantet personlighet, unøyaktigheter og unødige klossete bortforklaringer overfor den prinsippfaste rektor Mohr.

I alle fall synes personlige, subjektive motiver hos forskjellige aktører å ha veltet den sakkyndige vurderingen av Torkildsens faglige kvalifikasjoner. De internasjonalt sakkyndige hadde helt klare oppfatninger av verdien av Torkildsens arbeid og kvalifikasjoner. Universitetet i Oslo gjorde antakelig en feil som det ikke har innrømmet.

I de mer enn 50 år som er gått, har det norske akademiske miljøet blitt vesentlig endret. Tiden for de isolerte soloforskerne som skrev i sitt lønnkammer, er forbi. I dag vil de fleste arbeider som innleveres til bedømmelse for den medisinske doktorgrad, i forveien være grundig behandlet og formelle svakheter fjernet. Kravene til stringens ved behandlingen av vitenskapelig materiale er langt mer innarbeidet. Og ikke minst: Det er så mange som forsvarer vitenskapelige avhandlinger at en grad ikke lenger representerer det eneste adgangskortet til en akademisk karriere. Torkildsen-saken er likevel nyttig som påminnelse: Objektivitet kan ha mange sider. Sakkyndige bedømmelser behøver ikke å danne grunnlag for alle avgjørelser ved universitetet. Vi får håpe det ikke finnes for mange skjeletter i akademias skap.

Litteratur

1. Aarli JA. De som ble stående utenfor. Arne Torkildsen – doktorgraden som forsvant. *Axonet* 2000; 9: 5–9.
2. Aarli JA. Arne Torkildsen og Torkildsens operasjon. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2000; 120: 3726–7.
3. En kronologisk oversikt over fakultetets samtlige skrivelser og utdrag av forhandlingsprotokollen bilagt med 54 dokumenter vedrørende daværende cand.med. Arne Torkildsens avhandling for den medisinske doktorgrad. 5. juni 1951. Oslo: Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo, 1951.
4. Rektor Mohrs notater til innlegg i fakultetsmøtene 5. februar, 10. februar, 1. juni 1948. Oslo: Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo, 1948.
5. Det akademiske kollegiums brevveksling og protokollasjoner vedrørende behandlingen av den av cand.med. Torkildsens innleverte avhandling. 14. juni 1952. Oslo: Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo, 1952.
6. Schjødt A. Stevning til Oslo byrett. Sak nr. 543/1951, avd. VIII, nr. 24. 3. mars 1951. Oslo: Oslo byrett, 1951.
7. Bødtker H. Tilsvar til Oslo byrett. Sak nr. 543/1951, avd. VIII, nr. 24. 16. juni 1951. Oslo: Oslo byrett, 1951.
8. Oslo byrett. Dom 18. oktober 1952 i sak nr. 543/1951, avd. XI, nr. 24. Professor dr.med. Arne Torkildsen (høyesterettsadvokat Annæus Schjødt) mot Universitetet i Oslo v/ fhv. rektor Otto Lous Mohr (regjeringsadvokat Henning Bødtker). *Retten* gang 1953; nr. 3: 32–60.
9. Cohen MM. A stand against tyranny. Norway's physicians and the nazis. Detroit: Wayne State University Press, 1997.

Norsk kreftforsker hedres med minnesmerke

Sammendrag

Det er ikke hver dag at en kreftforsker og lege blir hedret med et offentlig minnesmerke. Rett nok tok det nærmere 70 år etter hans død før det skjedde, men desto større glede var det blant Koperviks innbyggere å ha hedret sin store sønn. Det er Kopervik og Omegn Historielag under ledelse av Øyvind Djonne, og et utvalg bestående av Ole Myhre, Knut Leo Øgard og Lars Halvorsen som har gjennomført prosjektet og stått for innsamling av penger.

Ole Didrik Lærum

Gades Institutt
Avdeling for patologi
Universitetet i Bergen
Haukeland Universitetssykehus
5021 Bergen

Magnus Haaland (1876–1935) er blant de store pionerene innenfor internasjonal kreftforskning og grunnlegger av norsk eksperimentell kreftforskning (1). For 100 år siden gjorde han oppdagelser som siden har vært sitert i verdenslitteraturen. Blant annet var han den første som viste direkte hvordan kreftceller spredte seg gjennom blodbanen hos mus. Han beskrev også for første gang retikuloser hos mus, en kreftform som er beslektet med Hodgkins sykdom hos mennesker. I tillegg var han en av de aller første som utførte varmebehandling av kreftsvulster, noe som i dag er toppaktuelt i kreftbehandlingen. Han utførte nitide eksperimenter med transplantasjon av kreftsvulster i samarbeid med en av datidens største medisinske forskere, Paul Ehrlich (1854–1915) i Frankfurt og viste hvordan cellene forandret utseende ved progrediering av svulsten. Han arbeidet hos flere av de fremste medisinske forskere i Europa, slik som Elisha Metschnikoff (1844–1916), oppdageren av makrofagfunksjonen og kreftforskeren Amadee Borrel (1867–1936) ved Institut Pasteur i Paris. Senere var han med på å bygge opp det britiske kreftforskningslaboratoriet, Imperial Cancer Research Institute som medarbeider av Erwin Bashford (1873–1923) i London. I 1911 ble han kalt tilbake til Norge for å bygge opp det nyetablerte Gades Institutt i Bergen, hvor han arbeidet frem til sin

død i 1935. På bakgrunn av studieopphold hos August von Wassermann (1866–1920) i Berlin og George Widal (1862–1929) i Paris bygde han, som den første i Norge, opp serologisk rutinediagnostikk av syfilis og tyfoidefeber. Gades Institutt var i tillegg det første mikrobiologiske institutt i Norge, og dessuten bygde han opp patologi og rettsmedisin på Vestlandet. Magnus Haaland skapte et aktivt forskningsmiljø i Bergen, noe som førte til flere doktoravhandlinger. Medarbeidere av Haaland fikk viktige stillinger i norsk medisin. Haaland har også hovedæren for at tyfoidefeber ble utryddet som en smittsom sykdom i 1920-årene. Det skjedde ved en kombinasjon av oppsporing av smittebærere, kartlegging av nye tilfeller og vaksinasjonsprogram. Med så mange oppgaver er det ikke overraskende at han slet seg ut. Han stupte om av et hjerteinfarkt i 1935, 58 år gammel.

Haaland var født og vokste opp i Kopervik på Karmøy. Nå er han blitt hedret med et minnesmerke i sin fødeby, og det ble avduket 20. september 2003. En pent opparbeidet plass som ligger like ved huset han ble født, er nå døpt for «Magnus Haalands plass». Bronsebysten, som står på en granitt sokkel, er utført av kunstneren Arne Mæland fra Os. Det var stor stas i Kopervik ved avdukningshøytideligheten som samlet mange mennesker. Blant annet var hans svigerdatter, Guri Haaland (81 år), og hans sønnesønn og oldebarn til stede i tillegg til andre familiemedlemmer.

Litteratur

1. Lærum OD. Magnus Haaland – en pioner i internasjonal kreftforskning. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2001; 121: 832–3.

Bysten av Magnus Haaland i Kopervik med huset hvor han vokste opp i bakgrunnen. Foto Ole Didrik Lærum